

Makroekonomija

PRIKAZ KNJIGE

Đuro Benić
Zagreb: Školska knjiga, 2016, 711 str.

Alka Obadić*

Knjiga *Makroekonomija* sveučilišnog profesora Đure Benića u izdanju Školske knjige predstavlja sintetiziran pristup tematici makroekonomije, od pojmovnog i teorijskog određenja, metodologije istraživanja i analitičkog pristupa do objašnjenja pojedinih pojmova, a obogaćena je i brojnim primjerima. Knjigu je Senat Sveučilišta u Dubrovniku prihvatio kao sveučilišni udžbenik.

Treba istaknuti kako se udžbenik temelji na knjizi *Načela makroekonomije* (Školska knjiga, Zagreb, 2015.). Ona je za potrebe udžbenika *Makroekonomija* izmijenjena, proširena i sadržajno drukčije oblikovana. Značajna razlika u sadržaju novog udžbenika je u Dodatku, koji je u knjizi *Načela makroekonomije* sadržavao samo popis literature i odgovore na pitanja za vježbu. U udžbeniku Dodatak sadrži još i rječnik pojmova, kazalo slika, kazalo shema, kazalo tablica, kazalo imena i kazalo pojmova.

Svako poglavlje udžbenika strukturirano je kao zasebna cjelina, koja završava sažetkom poglavlja, ključnim pojmovima, ključnim jednadžbama, ključnim slikama, detaljno objašnjenim primjerima te pitanjima za vježbu čija rješenja se nalaze na kraju rukopisa. Autor argumentirano i kritički prilazi analiziranoj problematici te na sustavan način pristupa prikazivanju

* Alka Obadić, redovita profesorica, Ekonomski fakultet u Zagrebu, e-mail: aobadic@efzg.hr.

svakog pojedinog važnog dijela makroekonomske analize. Posebnu vrijednost knjizi daje navođenje vrlo konkretnih primjera iz svakodnevnog makroekonomskog okruženja (domaćeg i inozemnog) u samom teorijskom dijelu osnovnog teksta, gdje se detaljno opisuje gospodarsko okruženje, ocjena stanja i uzroci trenutnog stanja što zasigurno olakšava shvaćanje ponekad vrlo kompleksnih makroekonomskih modela.

Knjiga se sastoji od dvanaest poglavlja (1. Uvod u makroekonomiju, 2. Tržište dobara, 3. Financijsko tržište, 4. Ravnoteža na tržištima dobara i novca: IS-LM model, 5. Monetarna i fiskalna politika u IS-LM modelu, 6. Tržište rada, 7. Opća ravnoteža u AD-AS modelu, 8. Poslovni ciklusi, 9. Inflacija i Phillipsova krivulja, 10. Mogućnosti makroekonomske politike, 11. Ravnoteža u otvorenom gospodarstvu i učinci makroekonomske politike i 12. Gospodarski rast), nakon čega slijedi Epilog te Dodatak.

U prvom dijelu rada autor objašnjava pojam makroekonomije, makroekonomskog modela, makroekonomske analize i makroekonomskog istraživanja. Objasniava se razlika između pozitivne i normativne makroekonomske analize te razmimoilaženja u stavovima makroekonomista koja proizlaze iz klasičnog i kejnzijanskog pristupa makroekonomiji. U ovom poglavlju detaljno se objašnjavaju računi nacionalnog dohotka te tri načina mjerenja ukupne aktivnosti u gospodarstvu – proizvodnim, potrošnim i dohodovnim pristupom. Autor pojmovno određuje najpoznatiju i najčešće korištenu mjeru agregatne ekonomske aktivnosti – bruto domaći proizvod, te objašnjava razliku između nominalnog i realnog BDP-a. U nastavku objašnjava razliku između bruto domaćeg proizvoda i bruto nacionalnog proizvoda te koncept neto ekonomskog blagostanja. Autor također ukazuje na još nekoliko kategorija važnih za razumijevanje ukupne ekonomske aktivnosti – neto domaći proizvod, osobni dohodak, osobni dohodak kućanstva, raspoloživi dohodak te nacionalno bogatstvo. U nastavku ističe kako je važna odrednica bogatstva kućanstva i nacionalnog bogatstva stopa štednje te detaljnije analitički razlučuje odnos između štednje i investicija te objašnjava mjerenje agregatne štednje. Na kraju poglavlja autor ukazuje na još tri važne makroekonomske varijable – stopu nezaposlenosti, stopu inflacije i

novcem (razina cijena, realni dohodak i kamatna stopa). U pojmovnom određenju autor razlikuje brzinu optjecaja novca i potrebnu masu novca. Autor ističe kako u mehanizmu stvaranja novca sudjeluje stanovništvo i poduzeća, središnja banka, poslovne banke i država te tako čine cjelovit sustav. Kreiranjem i smanjivanjem monetarne baze središnja banka utječe na visinu kamatne stope. U nastavku se objašnjava stvaranje novca na financijskom tržištu koje dovodi do multipliciranog povećanja novca te se izvodi jednadžba novčanog multiplikatora. Autor objašnjava da je, uz pretpostavku da se cjelokupna financijska imovina može svrstati u novac i nemonetarnu imovinu, financijsko tržište u ravnoteži ako je ponuda novca jednaka potražnji za novcem, a ravnoteža na financijskom tržištu određuje razinu cijena. Kako bi se stabilizirala gospodarska kretanja, autor naglašava tri najvažnije politike – politiku otvorenog tržišta, politiku diskontne stope i politiku obveznih rezervi. Na kraju poglavlja uvodi se veza očekivanja i financijskog tržišta. Naime, očekivanja imaju značajnu ulogu i utjecaj na kretanje cijena vrijednosnih papira, a time i na odluke o ulaganju u vrijednosne papire.

Nakon što je u drugom i trećem poglavlju analizirano tržište novca i financijsko tržište, u četvrtom poglavlju autor razmatra istovremenu ravnotežu na tržištu dobara i financijskom tržištu čime stvara temelje za analizu učinaka fiskalne i monetarne politike u petom poglavlju. Autor sustavno analizira ravnotežu na tržištu dobara. Analizira model zatvorenog gospodarstva, a zatim da bi razmotrio kakav utjecaj na ravnotežni dohodak imaju monetarna i fiskalna politika, razmatra činitelje koji utječu na pomak IS i LM krivulja. Analiza ravnoteže na tržištu dobara započinje teorijskom analizom uvjeta ravnoteže na tržištu dobara, a zatim se iz uvjeta ravnoteže dvosektorskog polaznog modela grafički izvodi IS krivulja koja pokazuje ovisnost nacionalnog dohotka o kamatnoj stopi. U nastavku se analitički izvodi nagib IS krivulje te se teorijski i grafički analiziraju činitelji (utjecaj povećanja poreza, utjecaj promjene u državnoj potrošnji) koji utječu na pomak IS krivulje te se daje matematički prikaz ravnoteže na tržištu dobara. Analogijom se izvodi ravnoteža na financijskom tržištu – izvođenje LM krivulje, jednadžbe LM krivulje, određivanje nagiba LM krivulje, činitelji koji utječu na pomak LM krivulje te matematički prikaz

započinje ovo poglavlje razmatranjem mikroekonomskih osnova potražnje i ponude na tržištu rada, a zatim agregatne potražnje i agregatne ponude rada te ravnoteže na tržištu rada. Ističe se kako povećanje bogatstva i očekivane buduće realne plaće dovodi do pomaka krivulje agregatne ponude rada ulijevo, dok povećanje radnog kontingenta stanovništva i povećanje stope udjela stanovništva u radnoj snazi vodi pomaku krivulje agregatne ponude rada udesno. Nadalje, autor pojmovno određuje ravnotežu na tržištu rada, koja se postiže u sjecištu ponude i potražnje za radom te objašnjava tri vrste nezaposlenosti – frikcijsku, strukturnu i cikličku, kao i koncept prirodne stope nezaposlenosti. U središtu objašnjenja nezaposlenosti je neelastičnost plaća, zbog koje plaće sporo reagiraju na ekonomske promjene. U konačnici se teorijski i grafički objašnjava veza između promjene *outputa* i promjene zaposlenosti, odnosno Okunov zakon.

Kako bi se objasnilo zašto i kako se kreću cijene u srednjem i dugom roku, u sedmom se poglavlju analizira opća ravnoteža između agregatne potražnje i agregatne ponude. Autor objašnjava kako su u dugom roku cijene *inputa* i *outputa* fleksibilne, a cijene *inputa* se prilagođavaju promjenama razine cijene *outputa*. AS-AD model daje analitički okvir za sustavan način razmatranja brojnih ekonomskih i neekonomskih varijabli koje određuju ukupan *output* i razinu cijena u gospodarstvu te se u potpunosti razlikuje od mikroekonomskog modela potražnje i ponude. Benić detaljno pristupa temeljnim obilježjima agregatne potražnje te grafički i analitički izvodi krivulju agregatne potražnje. Objašnjava kako promjene u razini cijena imaju za posljedicu kretanje duž AD krivulje, a ukoliko se promijene drugi činitelji koji utječu na agregatnu potražnju, AD krivulja će se pomaknuti udesno ili ulijevo ovisno o promjeni činitelja. Svi pomaci i promjene sustavno se grafički prikazuju. S druge strane, autor izvodi i definira temeljna obilježja krivulje agregatne ponude koja pokazuju koliki će *output* proizvođači ponuditi uz različite cijene *ceteris paribus*. Pri tome se u analizi agregatne ponude razlikuje kratki i dugi rok s obzirom na to da je krivulja agregatne ponude u kratkom roku vodoravna, a tek zatim pozitivnog nagiba te se objašnjavaju različita tumačenja izgleda krivulje agregatne ponude. Analizu AD i AS krivulje autor završava određivanjem makroekonomske ravnoteže u AD-AS modelu te učincima pojedinih mjera ekonomske politike

Objašnjava kako se većina ekonomista slaže da predvidljiva, stabilna i blaga inflacija vodi većoj proizvodnji i zaposlenosti. Ali i upozorava, da ako dodatno tiskanje novca nema uporište u većoj proizvodnji, to znači da će za isti proizvedeni *output* i njegovu realizaciju u gospodarstvu biti na raspolaganju više novca, što automatski uz *ceteris paribus* uvjete dovodi do viših cijena, odnosno inflacije. U nastavku, autor teorijski i analitički navodi tri skupine teorija inflacije: inflacije potražnje, inflacije ponude i strukturne inflacije. Nadalje se ukazuje na načine suzbijanja inflacije ovisno o različitim uzrocima inflacije. Konačno, u drugom dijelu devetog poglavlja analizira se odnos između inflacije i nezaposlenosti te se podsjeća na pionirske radove Irvinga Fishera i A. Williama Phillipa koji je utvrdio da su inflacija i nezaposlenost u obrnuto uzajamnom odnosu. Benić definira kratkoročnu i dugoročnu Phillipsovu krivulju, definira NAIRU – stopu nezaposlenosti koja ne ubrzava inflaciju, te pojam koeficijenta žrtve (*sacrifice ratio*). U konačnici, autor zaključuje kako je u suvremenim gospodarstvima sve više prisutan usporedni porast cijena, odnosno inflacija i porast nezaposlenosti – novi problem je “slampflacija” ili pojava stalnog rasta nezaposlenosti uz istodobni porast opće razine cijena – pa prema tome Phillipsova krivulja ima pozitivan nagib, što negira osnovne zaključke originalnog Phillipsova modela.

Deseto poglavlje objašnjava mogućnosti makroekonomske politike, pri čemu autor prvo ukratko razmatra različite pristupe problemu stabilizacije, zatim opća ograničenja u vođenju makroekonomske politike, da bi nakon toga razmatrao mogućnosti monetarne i fiskalne politike u svjetlu problematike očekivanja i alternativnih novih uloga u stabiliziranju gospodarskih aktivnosti. U pojmovnom određenju, Benić definira ekonomsku stabilizaciju kao djelovanje koje je usmjereno na postizanje opće gospodarske ravnoteže uz punu zaposlenost bez inflacije. Autor detaljno pristupa različitim pristupima u vođenju ekonomske politike stabilizacije koji, zbog različitih gledišta s kojih polaze, rezultiraju različitim rješenjima o tome koje instrumente i na koji način upotrebljavati radi postizanja pune zaposlenosti bez inflacije. Tako analizira klasični, kejnzijanski i monetaristički pristup, teoriju racionalnih očekivanja te ekonomiku ponude. Također ističe kako je neovisno o razmatranju i analizi različitih

otvorenog gospodarstva. Poglavlje završava analizom učinaka fiskalne i monetarne politike u slučaju fleksibilnih i fiksnih deviznih tečajeva u kratkom i dugom roku te argumentima za i protiv fiksnih odnosno fleksibilnih deviznih tečajeva.

Posljednje, dvanaesto poglavlje, bavi se dugim rokom. Autor u prvom dijelu objašnjava gospodarski rast i razvoj, a u drugom dijelu detaljno opisuje modele gospodarskog rasta. Ističe kako je gospodarski rast najvažniji, ali ne i jedini element gospodarskog razvoja i svakako njegovo osnovno obilježje, jer nema gospodarskog razvoja bez gospodarskog rasta. Gospodarski razvoj je širi i složeniji ekonomski i društveni proces od gospodarskog rasta koji predstavlja njegovu kvantitativnu stranu. U ekonomskoj literaturi mogu se naći različite klasifikacije izvora i činitelja gospodarskog rasta, pri čemu autor navodi da gospodarski rast ovisi o četiri glavna činitelja: (1) prirodnim izvorima, (2) kapitalu (kvantiteti i vrsti), (3) tehnologiji i (4) stanovništvu. Ipak, ističe da ukoliko imamo na umu ekonomske činitelje rasta, postoje dvije temeljne skupine izvora gospodarskog rasta, a to su porast radne snage i akumulacija kapitala s jedne strane i tehnološki napredak s druge strane. U nastavku Benić vrlo detaljno teorijski i analitički klasificira modele gospodarskog rasta. Modeli rasta predstavljaju prikaze ekonomske dinamike gospodarskog sustava uglavnom matematički formulirane, a u nastavku poglavlja razmatraju se Harrod-Domarov model, neoklasični model (Solowljev model) i modeli endogenog rasta. Ističe se kako se nove teorije endogenog gospodarskog rasta mogu podijeliti u dvije temeljne skupine ovisno o tome kojoj odrednici gospodarskog rasta se daje veći značaj. U prvoj se skupini teorija polazi od toga da je akumulacija znanja (model istraživanja i razvoja) temeljna odrednica rasta, a u drugoj je skupini teorija kapital, i to u prvom redu ljudski kapital, temeljna odrednica rasta.

Nakon dvanaest sustavno obrađenih poglavlja koja obuhvaćaju sve relevantne pojmove i područja iz širokog poimanja makroekonomije slijedi trinaesto poglavlje – Epilog. U epilogu Benić donosi kratak pregled razvoja makroekonomije, iznosi proturječnosti između kratkog i dugog roka u makroekonomskoj analizi te objašnjava u čemu se danas ekonomisti

